

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1975 Nr. 26

A. TITEL

*Overeenkomst tussen zekere Lid-Staten van de Europese Organisatie
voor ruimteonderzoek en de Europese Organisatie voor
ruimteonderzoek inzake de uitvoering van een luchtverkeerssatelliet-
programma,
(met bijlagen);*

Neuilly-sur-Seine, 9 december 1971

B. TEKST

Arrangement between certain member States of the European Space Research Organisation and the European Space Research Organisation concerning the execution of an aeronautical satellite programme

The Governments of the Federal Republic of Germany, the Kingdom of Belgium, Spain, the French Republic, the Italian Republic, the Kingdom of the Netherlands, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Kingdom of Sweden and the Swiss Confederation (hereinafter referred to as 'the Participants')

and

the European Space Research Organisation (hereinafter referred to as 'the Organisation'),

Considering that aeronautical traffic growth with an attendant need for improved air traffic services, in particular air-ground communications, is expected to require an operational aeronautical satellite capability in the Atlantic and Pacific Ocean areas by 1980 and that to meet the desired objective a preoperational capability is required as soon as possible, and in any event not later than the beginning of 1975;

Having considered the proposed Memorandum of Understanding between the Organisation, the Federal Aviation Agency (FAA) of the United States Department of Transportation, the Commonwealth of Australia, Canada and Japan (hereinafter referred to as 'the Memorandum of Understanding');

Taking into account also the Resolution of the European Space Conference, held in Brussels in July 1970, with regard to an aeronautical programme;

Having regard to the Declaration made by the representatives on the Council of the Organisation of the Governments referred to above, dated 9 December 1971¹⁾;

Having regard to the Resolution of 9 December 1971¹⁾ of the Council of the Organisation concerning the acceptance of the request for the Organisation's assistance in order to have the Integrated Programme executed within the framework of the Organisation;

Considering the need to define, on the one hand, the rights and obligations that exist among the Participants, and, on the other hand, those existing between the Participants and the Organisation;

---

¹⁾ De definitieve teksten van Verklaring en Resolutie zijn gedateerd 20 december 1971.

**Arrangement entre certains Etats membres de l'Organisation
Européenne de Recherches Spatiales et l'Organisation Européenne
de Recherches Spatiales concernant l'exécution d'un programme
de satellites aéronautiques**

Les Gouvernements de la République Fédérale d'Allemagne, du Royaume de Belgique, de l'Espagne, de la République Française, de la République Italienne, du Royaume des Pays-Bas, du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord, du Royaume de Suède et de la Confédération Suisse (ci-après dénommés „les Participants”)

et

l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales (ci-après dénommée „l'Organisation”),

Considérant qu'il y a tout lieu de s'attendre à ce que l'accroissement du trafic aéronautique, d'où résulte le besoin d'une amélioration des services de la circulation aérienne et en particulier des communications air-sol, rende nécessaire, d'ici à 1980, un potentiel opérationnel de satellites aéronautiques au-dessus des zones de l'Océan Atlantique et de l'Océan Pacifique et que, pour parvenir à l'objectif souhaité, la mise en place d'un potentiel préopérationnel s'impose au plus vite et, en tout état de cause, au début de 1975 au plus tard;

Considérant le projet de Mémoire d'Accord entre l'Organisation, l'Administration Fédérale de l'Aviation (FAA) du Département des Transports des Etats-Unis d'Amérique, le Commonwealth d'Australie, le Canada et le Japon (ci-après dénommé le „Mémoire d'Accord”);

Considérant également la Résolution de la Conférence spatiale européenne, tenue à Bruxelles en juillet 1970, au sujet d'un programme aéronautique;

Vu la Déclaration, en date du 9 décembre 1971 ¹⁾, faite par les représentants au Conseil de l'Organisation des Gouvernements précités;

Vu la Résolution du Conseil de l'Organisation, en date du 9 décembre 1971 ¹⁾, relative à l'acceptation de la demande concernant l'aide de l'Organisation pour l'exécution du programme intégré dans son cadre;

Considérant la nécessité de définir d'une part les droits et obligations entre les Participants et, d'autre part, les droits et obligations entre lesdits Participants et l'Organisation;

---

¹⁾ Zie noot op blz. 2.

Have agreed as follows:

Article 1

1. The Participants shall, in cooperation with states that are not members of the Organisation, embark on a programme aiming at the design, development, setting up and operation of a preoperational system for air traffic control by means of satellites, in order to make a significant contribution to the establishment of such a system serving the Atlantic Ocean and the Pacific Ocean, and to acquire the necessary experience for the setting up of an operational system.

2. The Organisation will, under the terms of Article VIII of the Convention, make available its assistance and the use of its facilities for the execution of the programme referred to in paragraph 1 of this Article.

Article 2

1. The preoperational programme mentioned in Article 1, paragraph 1 (hereinafter referred to as 'the Joint Aerosat Programme'), shall consist of an Integrated Programme and a Coordinated Programme, which are defined and described in Annex A to this Arrangement.

2. The prime objective of the Joint Aerosat Programme is to supply a preoperational air traffic control service to all users concerned. Provided the requirements of this objective are met, the capacity of the Joint Aerosat Programme may be used for experimental purposes outside this prime objective.

Article 3

1. The Participants shall set up a Programme Board, composed of their representatives, which shall be responsible for all European matters of the Joint Aerosat programme and shall take all decisions relating to these matters.

2. For matters affecting several programmes of the Organisation, this Programme Board shall be advisory to the Council of the Organisation, to which it will, on such matters, make all necessary recommendations to enable the Council of the Organisation to resolve possible conflicts and to take a decision by a two-thirds majority of the Member States.

3. The Programme Board's tasks shall be, in particular:

- (a) to define joint positions and to establish any necessary instructions for the European Delegation on the Aerosat Council, established in conformity with the proposed memorandum of Understanding;

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1

1. Les Participants entreprennent, en coopération avec des Etats non membres de l'Organisation, un programme ayant pour but la conception, le développement, la mise en place et l'exploitation d'un système préopérationnel de contrôle du trafic aérien par satellites, afin d'apporter une contribution significative à l'établissement d'un tel système desservant l'Océan Atlantique et l'Océan Pacifique, et d'acquérir l'expérience nécessaire à la mise en place d'un système opérationnel.

2. L'Organisation, en application de l'Article VIII de la Convention, apporte son aide et permet l'usage de ses installations pour la réalisation du programme mentionné au paragraphe 1 du présent Article.

Article 2

1. Le programme préopérationnel mentionné au paragraphe 1 de l'Article 1 (ci-après dénommé „Programme commun d'Aérosat”) se compose d'un Programme intégré et d'un Programme coordonné, qui sont définis et décrits à l'Annexe A au présent Arrangement.

2. L'objectif premier du Programme commun d'Aérosat est de fournir un service préopérationnel aux fins de contrôle de la circulation aérienne à tous les utilisateurs concernés. Sous réserve de la satisfaction de cet objectif, la capacité du Programme commun d'Aérosat peut être utilisée, à des fins expérimentales, en dehors de cet objectif premier.

Article 3

1. Les Participants instituent un Conseil Directeur de Programme composé de leurs représentants, qui assure la responsabilité de toutes les questions européennes relatives au Programme commun d'Aérosat et prend toutes décisions concernant ces questions.

2. Pour les problèmes communs à plusieurs programmes de l'Organisation, le Conseil Directeur de Programme joue le rôle d'organe consultatif du Conseil de l'Organisation auquel il présente toute recommandation nécessaire en vue de permettre à celui-ci de se prononcer à la majorité des deux tiers des Etats membres sur les incompatibilités éventuelles.

3. Le Conseil Directeur de Programme a pour fonctions, notamment de:

- (a) définir des positions communes et établir toutes les instructions nécessaires pour la Délégation européenne au Conseil d'Aérosat, institué conformément au projet de Memorandum d'Accord;

- (b) to determine how the Participants shall be represented on the Aerosat Council,
- (c) to establish close links with the European Aeronautical Authorities and to assist in harmonising and coordinating their participation in the Coordinated Programme,
- (d) to give such directives as are necessary to the Director General of the Organisation regarding the execution of the European undertakings in the Integrated Programme,
- (e) to vote the annual Programme budget,
- (f) to monitor the application of the Memorandum of Understanding as far as the rights and obligations of the European Participants are concerned,
- (g) to express an opinion on any request presented by a Participant for use of the capacity of the Aeronautical Satellite system, as mentioned in Article 2.2, for submission to the Aerosat Council,
- (h) in conformity with the rules of the Organisation, to advise the Director General on the filling of posts for the Joint Programme Office, in particular to ensure that the aeronautical aspects of the programme are given appropriate weight.

Article 4

Decisions of the Programme Board shall be taken in accordance with the Rules of Procedure of the Council, which shall apply *mutatis mutandis* unless otherwise specified in this Arrangement.

Article 5

1. The Integrated Programme shall be carried out under the responsibility of the Director General of the Organisation, in accordance with the provisions of this Arrangement.

2. Unless otherwise specified in this Arrangement, the Organisation shall execute this programme in conformity with the rules and procedures in force in the Organisation.

3. In particular, the Director General of the Organisation shall:

- (a) make available the necessary staff for participation in the work of the Aerosat Joint Programme Office referred to in Article 6 of the Memorandum of Understanding;
- (b) assure, on behalf of the Participants, the placing and technical and administrative management of contracts and sub-contracts, in conformity with the rules and procedures of the Organisation; however, preference shall be given, wherever possible, to the execution of work in the territories of the Participants,

with due consideration to the recommendations of the Council of the Organisation in the field of industrial policy and distribution of work.

Article 6

1. The expenditure resulting from the execution of the Integrated Programme by the Organisation under this Arrangement shall be met by the Participants, in accordance with the detailed provisions set out in Annex B to this Arrangement.

2. The Participants shall contribute to the financing of the said programme in accordance with the principles and the scale laid down in Annex B to this Arrangement and within the limits of a total financial envelope of 100 MAU, covering the amounts mentioned in (a) and (b) of paragraph 1 of Annex B.

3. The Programme Board shall approve the annual budgets of the Integrated Programme by a two-thirds majority.

Article 7

Subject to the provisions of the Memorandum of Understanding

- (a) Intellectual property rights arising from the execution of the Integrated Programme, as well as access to technical information so arising, shall be reserved to the Participants, but the Organisation shall have the right to make use of them free of charge for its activities as a whole;
- (b) The publication of, and access to, scientific information arising from the execution of the Integrated Programme shall be governed by the relevant rules of the Organisation.

Article 8

The Organisation shall make all necessary contractual arrangements in order to become, on behalf of the Participants, co-owner of the satellites developed under the Integrated Programme, as well as of facilities and equipments acquired for its execution, up to and including the preoperational phase. Any transfer of facilities or equipments belonging to the Organisation after the end of the Joint Aerosat Programme shall be decided by the Participants in consultation with the Council of the Organisation.

Article 9

1. The Participants agree, for the purpose of any revision of the total financial envelope specified in Article 6 in the event of changes in price level, to apply the procedure in force in the Organisation at that time.

- (b) déterminer la représentation des Participants au Conseil d'Aérosat,
- (c) établir des liens étroits avec les Autorités aéronautiques européennes et contribuer à harmoniser et coordonner leur participation au Programme coordonné,
- (d) donner en tant que de besoin toutes directives au Directeur général de l'Organisation au sujet de l'exécution des projets européens entrant dans le cadre du Programme intégré,
- (e) voter le budget annuel du Programme,
- (f) veiller à l'application du Mémoire d'Accord, en ce qui concerne les droits et obligations des Participants européens,
- (g) émettre un avis, destiné à être transmis au Conseil d'Aérosat, sur toute demande présentée par un Participant concernant l'utilisation de la capacité du système de satellites aéronautiques mentionné au paragraphe 2 de l'Article 2,
- (h) en conformité avec les règlements de l'Organisation, conseiller le Directeur général sur l'attribution des postes à pourvoir au Bureau du Programme commun afin qu'il soit dûment tenu compte, en particulier, des aspects aéronautiques du programme.

Article 4

Les décisions du Conseil Directeur de Programme sont prises selon le règlement de procédure du Conseil de l'Organisation qui s'applique *mutatis mutandis* sauf dispositions contraires du présent Arrangement.

Article 5

1. Le Programme intégré est exécuté sous la responsabilité du Directeur général, conformément aux dispositions du présent Arrangement.

2. Sauf stipulations contraires du présent Arrangement, l'Organisation exécute ce programme en conformité avec les règles et procédures en vigueur à l'Organisation.

3. En particulier, le Directeur général de l'Organisation:

- (a) fournit le personnel nécessaire afin de participer aux travaux du Bureau du Programme commun d'Aérosat, visé au paragraphe 1 de l'Article 6 du Mémoire d'Accord;
- (b) assure, pour le compte des Participants, la passation et la gestion technique et administrative des contrats ou sous-contrats, conformément aux règlements et procédures de l'Organisation; toutefois, préférence est donnée, dans la mesure du possible, à l'exécution du travail sur les territoires des

Participants, en prenant en considération les recommandations du Conseil de l'Organisation en matière de politique industrielle et de répartition des travaux.

Article 6

1. Les dépenses découlant de l'exécution par l'Organisation du Programme intégré, aux termes du présent Arrangement, sont supportées par les Participants, conformément aux dispositions prévues dans l'Annexe B au présent Arrangement.

2. Les Participants contribuent au financement dudit programme, conformément aux principes et au barème définis dans l'Annexe B au présent Arrangement, et dans les limites d'une enveloppe financière globale de 100 MUC, comprenant les montants indiqués aux alinéas (a) et (b) du paragraphe 1 de l'Annexe B.

3. Le Conseil Directeur de Programme approuve à la majorité des deux tiers les budgets annuels du Programme intégré.

Article 7

Sous réserve des dispositions du Mémoire d'Accord

- (a) les droits de propriété intellectuelle et l'accès aux informations techniques découlant de l'exécution du Programme intégré sont réservés aux Participants; toutefois, l'Organisation a le droit de les utiliser gratuitement pour l'ensemble de ses activités;
- (b) la publication des renseignements scientifiques découlant de l'exécution du Programme intégré et l'accès à ces renseignements sont régis par les règlements pertinents de l'Organisation.

Article 8

L'Organisation prendra toutes les dispositions contractuelles nécessaires pour devenir, pour le compte des Participants, copropriétaire des satellites réalisés dans le cadre du Programme intégré, ainsi que des installations et équipements acquis pour son exécution, jusqu'à et y compris la phase préopérationnelle. Toute cession des installations ou équipements dévolus à l'Organisation après la fin du programme commun d'Aérosat est décidée par les Participants en consultation avec le Conseil de l'Organisation.

Article 9

1. Les Participants conviennent, en vue de la révision de l'enveloppe financière globale visée à l'Article 6, en cas de variation du niveau des prix, d'appliquer la procédure qui sera alors en vigueur à l'Organisation.

2. If the sum specified in Article 6.2 has to be revised for reasons other than a change in price levels, the Programme Board shall decide on the additional expenditure of the Organisation by a two-thirds majority of the Participants, provided that the cumulative total cost does not exceed the 155 million U.S. dollars mentioned in Article 13 of the Memorandum of Understanding.

3. If such a total cumulative cost exceeds the \$ US 155 million mentioned in Article 13 of the Memorandum of Understanding, those Participants who, nevertheless, wish to continue the execution of the Integrated Programme shall consult among themselves and determine the arrangements for its continuation. They shall inform accordingly the Council of the Organisation, which will take any necessary decisions. The other Participants shall withdraw from the programme subject to the provisions of Article 15.

Article 10

1. The Participants shall indemnify the Organisation in respect of any liability it may incur should its international responsibility be involved as a result of the execution of the Integrated Programme.

2. Any compensation for damage received by the Organisation with respect to this programme shall be credited to the annual budgets of the Integrated Programme.

Article 11

The arrangements for the execution and operation of the Co-ordinated Programme shall be examined by the Programme Board in liaison with the Aeronautical Authorities of the Participants in the said programme. Should functions with respect to the Coordinated Programme be entrusted to the Organisation, the rules mentioned in this Arrangement would be applicable, subject to any special provisions that may be laid down by the Programme Board.

Article 12

The Participants have noted the provisions of the proposed Memorandum of Understanding and their rights and obligations arising therefrom, and they agree to the Council of the Organisation authorising the Director General to sign it.

Article 13

1. Any dispute which arises between two or more of the Participants, or between any of them and the Organisation, concerning the interpretation or application of this Arrangement, and which cannot be settled amicably, shall be submitted, at the request of any party to

2. Au cas où le montant visé au paragraphe 2 de l'Article 6 devrait être révisé pour des motifs autres qu'une variation du niveau des prix, le Conseil Directeur de Programme déciderait des dépenses additionnelles à la charge de l'Organisation à la majorité des deux tiers des Participants si le coût cumulatif total n'excédait pas les 155 millions de dollars des Etats-Unis, visés au paragraphe 2 de l'Article 13 du Mémorandum d'Accord.

3. Au cas où ce coût cumulatif total excéderait les 155 millions de dollars des Etats-Unis, visés au paragraphe 2 de l'Article 13 du Mémorandum d'Accord, les Participants qui désireraient néanmoins poursuivre l'exécution du programme intégré se consulteraient et fixeraient les modalités de sa continuation. Ils en informeraient le Conseil de l'Organisation, qui prendrait, le cas échéant, toute décision nécessaire. Les autres Participants se retireraient du programme sous réserve des dispositions de l'Article 15.

Article 10

1. Les Participants indemniseront l'Organisation pour toute responsabilité qu'elle pourrait encourir si sa responsabilité internationale était engagée du fait de l'exécution du Programme intégré.

2. Toute réparation pour dommage reçue par l'Organisation dans le cadre de ce programme est portée au crédit des budgets annuels du Programme intégré.

Article 11

Les modalités d'exécution et d'exploitation du Programme coordonné sont étudiées par le Conseil Directeur de Programme en liaison avec les Autorités aéronautiques des Participants audit programme. Au cas où des fonctions relatives au Programme coordonné seraient confiées à l'Organisation, les règles mentionnées dans le présent Arrangement seraient applicables sous réserve des dispositions éventuelles à établir par le Conseil Directeur de Programme.

Article 12

Les Participants prennent acte des dispositions du Mémorandum d'Accord proposé et des droits et obligations qui en résultent pour leurs comptes, et ils marquent leur accord pour que le Conseil de l'Organisation autorise le Directeur général à le signer.

Article 13

1. Tout différend entre deux ou plusieurs Participants ou entre certains Participants et l'Organisation au sujet de l'interprétation ou de l'application de l'Arrangement, qui ne pourrait être réglé à l'amiable, sera soumis, à la demande d'une des parties au différend,

the dispute, to a single arbitrator appointed by the President of the International Court of Justice. The arbitrator may not be a national of a State which is a party to the dispute.

2. Those parties to the Arrangement which are not parties to the dispute shall have the right to join in the proceedings and the arbitrator's decision shall be binding on all the Participants and the Organisation, whether or not they have joined in the proceedings.

Article 14

1. This Arrangement shall be open for signature by the Participants until 31 December 1971.

2. They shall become parties to this Arrangement:

- upon signature not subject to ratification or approval;
- upon depositing an instrument of ratification or approval with the Government of France, if the Arrangement was signed subject to ratification or approval.

3. This Arrangement shall come into force when it has been signed by the Organisation and when the aggregate contributions payable - on the basis of the scale set out in Annex B - by the States that have become parties to the Arrangement in accordance with the terms of paragraph 2 of this Article amount to two-thirds of the total contributions payable.

4. For the purposes of paragraph 3 of this Article, the deposit of a declaration of intention to apply the Arrangement provisionally and to seek ratification or approval as soon as possible shall be considered as the deposit of an instrument of ratification or approval.

5. The Government of any Member State of the Organisation which has not signed the Arrangement by 31 December 1971 may become party to it as soon as it comes into force provided that:

- (a) the other Governments party to the Arrangement agree;
- (b) the Government in question deposits an instrument of accession with the Government of France.

6. Unless the Programme Board unanimously decides otherwise, a Government that becomes a party to this Arrangement after its entry into force shall pay a contribution equal to that which it would have paid if it had been a party to the Arrangement at the moment of its entry into force, and this contribution shall be credited to the other parties in the programme budget pro rata to their contributions.

7. The Government of a non-member State may present a request to the Council of the Organisation to accede to the programme; a Council decision to grant such a request shall require unanimity and

à un arbitre unique qui sera nommé par le Président de la Cour Internationale de Justice. L'arbitre ne peut être ressortissant d'un Etat partie au différend.

2. Les parties à l'Arrangement qui ne seraient pas parties au différend auront le droit de prendre part à l'instance, et la décision de l'arbitre sera opposable à tous les Participants et à l'Organisation, qu'ils aient pris ou non part à l'instance.

Article 14

1. Le présent Arrangement est ouvert à la signature des Participants jusqu'au 31 décembre 1971.

2. Les Etats deviennent parties à l'Arrangement:

- par la signature sans réserve de ratification ou d'approbation;
- Par le dépôt d'un instrument de ratification ou d'approbation, auprès du Gouvernement de la France, si l'Arrangement a été signé sous réserve de ratification ou d'approbation.

3. Le présent Arrangement entre en vigueur lorsqu'il a été signé par l'Organisation et que les Etats dont la participation sur le barème donné à l'Annexe B s'élève aux deux tiers du total des contributions sont devenus parties à l'Arrangement selon les termes du paragraphe 2 du présent Article.

4. Aux fins du paragraphe 3 du présent Article, le dépôt d'une déclaration notifiant l'intention d'appliquer l'Arrangement à titre provisoire et de chercher à en obtenir, dès que possible, la ratification ou l'approbation sera considérée comme le dépôt d'un instrument de ratification ou d'approbation.

5. Le Gouvernement d'un Etat membre de l'Organisation qui n'a pas signé l'Arrangement au 31 décembre 1971 peut devenir partie à l'Arrangement dès son entrée en vigueur à condition que:

- (a) les autres Gouvernements parties à l'Arrangement donnent leur accord;
- (b) le Gouvernement intéressé dépose un instrument d'adhésion auprès du Gouvernement de la France.

6. Sauf si le Conseil Directeur de Programme en décide autrement à l'unanimité, un Gouvernement qui devient partie au présent Arrangement après son entrée en vigueur, versera une contribution égale à celle qu'il aurait versée s'il avait été partie à l'Arrangement dès son entrée en vigueur et cette contribution sera portée au crédit des autres parties dans le budget du programme au prorata de leurs contributions.

7. Le Gouvernement d'un Etat non membre peut présenter au Conseil de l'Organisation une demande d'adhésion au programme; le Conseil statuera à l'unanimité sur cette demande en accord avec

must be taken in agreement with the Programme Board, which shall unanimously determine the terms of accession.

Article 15

1. Any Participant who withdraws from the Integrated Programme under the provisions of Article 9.3 of this Arrangement shall remain bound to contribute to the expenditure under the commitments whose funding has already been agreed.

2. Such withdrawal shall take effect on the date when the Participant concerned ceases to contribute to the expenditure commitments relating to the programme and decided by the Programme Board.

3. A withdrawing Participant shall enjoy the rights vested in the Participants up to the effective date of his withdrawal. Thereafter, no further right or obligation shall arise from the part of the programme in which he no longer participates.

Article 16

Annexes A and B to this Arrangement form an integral part thereof.

Article 17

1. Without prejudice to the relevant provisions of the Memorandum of Understanding this Arrangement may be amended at the request of one or more of the Participants. Similarly, the Organisation has the right to initiate amendments of provisions creating rights and obligations in its respect. Any amendments shall come into force when all parties have notified their approval to the depositary Government.

2. Without prejudice to the relevant provisions of the Memorandum of Understanding the Annexes to the Arrangement may be revised by the Programme Board in accordance with the special provisions contained in the revision clauses of those Annexes.

Article 18

Upon entry into force of the Arrangement, the Government of the French Republic shall register it with the Secretariat of the United Nations, in accordance with Article 102 of the United Nations Charter.

Article 19

The Government of the French Republic shall be the depositary of this Arrangement and shall notify the Governments of the Member States of the Organisation of all signatures, ratifications and accessions, and of the date of entry into force of the Arrangement and any amendments thereto.

le Conseil Directeur de Programme qui déterminera à l'unanimité les conditions d'adhésion.

Article 15

1. Si un Participant se retire du Programme intégré, en fonction des dispositions du paragraphe 3 de l'Article 9, il reste tenu de contribuer aux dépenses relatives aux engagements dont le financement a été précédemment décidé.

2. Son retrait du programme prend effet à la date à laquelle le Participant qui se retire cesse de financer les engagements de dépenses relatifs au programme, qui sont décidés par le Conseil Directeur de Programme.

3. Le Participant qui se retire bénéficie des droits acquis aux Participants au jour de la prise d'effet du retrait. A partir de cette date, aucun droit ou obligation le concernant ne peut naître, qui résulte de la partie du programme à laquelle il ne participe plus.

Article 16

Les Annexes A et B au présent Arrangement en font partie intégrante.

Article 17

1. Sans préjudice de l'application des dispositions pertinentes du Mémoire d'Accord, le présent Arrangement peut être amendé à la demande de l'un ou plusieurs des Participants. L'Organisation dispose également du droit d'initiative en matière d'amendements pour les dispositions créant à son égard des droits et obligations. Les amendements entrent en vigueur lorsque toutes les parties en ont notifié leur acceptation au Gouvernement dépositaire.

2. Sans préjudice de l'application des dispositions pertinentes du Mémoire d'Accord, les Annexes au présent Arrangement peuvent être révisées par le Conseil Directeur de Programme selon les dispositions particulières contenues dans les clauses de révision de ces Annexes.

Article 18

Dès l'entrée en vigueur de l'Arrangement, le Gouvernement de la République Française le fera enregistrer auprès du Secrétariat de l'Organisation des Nations Unies, conformément à l'Article 102 de la Charte des Nations-Unies.

Article 19

Le Gouvernement de la République Française est dépositaire du présent Arrangement et notifie aux Gouvernements des Etats membres de l'Organisation toute signature, ratification, adhésion et la date d'entrée en vigueur de l'Arrangement et des amendements à celui-ci.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Representatives, having been duly authorised thereto, have signed this Arrangement.

DONE in Neuilly-sur-Seine, this ninth day of December nineteen hundred and seventy-one,

in the English and French languages, both texts being equally authoritative, in a single copy, which shall be deposited in the archives of the Government of the French Republic, which shall transmit certified copies to each of the Governments and to the Organisation.

For the Government of the Federal Republic of Germany:
Pour le Gouvernement de la République Fédérale d'Allemagne ¹⁾:

(sd.) RUETE

(sd.) SCHRAMM

For the Government of the Kingdom of Belgium:
Pour le Gouvernement du Royaume de Belgique:

(sd.) J. BOUHA

Sous réserve de ratification

For the Government of Spain:
Pour le Gouvernement de l'Espagne:

(sd.) LUIS DE AZCARRAGA

For the Government of the French Republic:
Pour le Gouvernement de la République Française:

(sd.) BOISGELIN

For the Government of the Italian Republic:
Pour le Gouvernement de la République Italienne:

(sd.) UGO MORABITO

Sous réserve de ratification

For the Government of the Kingdom of the Netherlands:
Pour le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas:

(sd.) G. W. BENTINCK

Sous réserve d'approbation

30 december 1971

---

¹⁾ Bij nota verbaal van 20 december 1971 heeft de Ambassade van de Bondsrepubliek Duitsland medegedeeld dat „l'arrangement s'appliquera également au Land de Berlin avec effet de la date à laquelle il entrera en vigueur pour la République Fédérale d'Allemagne sauf déclaration contraire faite par le Gouvernement de la République Fédérale d'Allemagne aux Etats contractants dans les trois mois qui suivront l'entrée en vigueur de l'arrangement.”

EN FOI DE QUOI les représentants soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Arrangement.

FAIT à Neuilly-sur-Seine, ce neuvième jour de décembre mil neuf cent soixante et onze,

dans les deux langues anglaise et française, les deux textes faisant également foi, en un exemplaire unique qui sera déposé dans les archives du Gouvernement de la République Française, lequel en délivrera des copies certifiées conformes à chacun des Gouvernements et à l'Organisation.

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland:

Pour le Gouvernement du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord:

(sd.) J. HOSIE

For the Government of the Kingdom of Sweden:

Pour le Gouvernement du Royaume de Suède:

(sd.) INGEMAR HAEGLOEFF

Sous réserve de ratification

For the Government of the Swiss Confederation:

Pour le Gouvernement de la Confédération Suisse:

For the European Space Research Organisation:

Pour l'Organisation Européenne de Recherches Spatiales:

(sd.) A. HOCKER

Annex A

to the Arrangement between certain Member States of the European Space Research Organisation and the European Space Research Organisation concerning the execution of an aeronautical satellite programme

1. Objectives of the Joint Aeronautical Satellite (Aerosat) Programme

The Joint Aerosat Programme shall provide for the development and utilisation of a pre-operational aeronautical capability over the Atlantic and Pacific Oceans with the aims described in paragraph 2 (a-f) of Article 1 of the Memorandum of Understanding referred to in the Preamble of this document.

2. Description of the Joint Aerosat Programme

The Joint Aerosat Programme shall consist of an Integrated Programme and a Co-ordinated Programme.

The Integrated Programme, which is covered by this arrangement between the Participants and the Organisation, shall comprise the basic elements described in paragraphs a-d of Article 2 of the Memorandum of Understanding, i.e.:

- satellite development and production;
- launches;
- satellite control facilities;
- programme management.

The Coordinated Programme shall comprise the basic elements, described in Article 3 (a) and (b) of the Memorandum of Understanding, i.e.:

- users' ground facilities;
- aircraft avionics.

3. Time Scale

Under the assumption that the Memorandum of Understanding will be signed by the Organisation and the United States Federal Aviation Administration by end 1971/beginning 1972, the following tentative time scale has been established for the Integrated Programme:

- award of Aerosat contract : second half of 1972
- satellite launch dates

(see also Article 9 of the Memorandum of Understanding):

- launch of satellite No. 1 : over Atlantic Ocean as soon as practicable, but not later than April 1975

Annexe A

**à l'Arrangement entre certains Etats membres de l'Organisation
Européenne de Recherches Spatiales et l'Organisation Européenne de
Recherches Spatiales concernant l'exécution d'un programme de
satellites aéronautiques**

**1. Objectifs du Programme commun de satellites aéronautiques
(Aérosat)**

Le Programme commun d'Aérosat pourvoit au développement et à l'utilisation d'un potentiel aéronautique préopérationnel au-dessus des Océans Atlantique et Pacifique dans les buts énoncés aux points (a) à (f) du paragraphe 2 de l'Article 1 du Mémoire d'Accord mentionné dans le préambule du présent Arrangement.

2. Description du Programme commun d'Aérosat

Le Programme commun d'Aérosat se compose d'un Programme intégré et d'un Programme coordonné.

Le Programme intégré, qui est couvert par le présent Arrangement entre les Participants et l'Organisation, comporte les éléments fondamentaux énoncés aux points (a) à (d) de l'Article 2 du Mémoire d'Accord, à savoir:

- le développement et la production des satellites;
- les lancements;
- les installations de contrôle des satellites;
- la gestion du programme.

Le Programme coordonné comporte les éléments fondamentaux énoncés aux points (a) et (b) de l'Article 3 du Mémoire d'Accord, à savoir:

- les installations des utilisateurs au sol;
- l'équipement avionique de bord.

3. Calendrier

Partant de l'hypothèse que le Mémoire d'Accord sera signé par l'Organisation et l'Administration fédérale de l'Aviation des Etats-Unis fin 1971/début 1972, le calendrier indicatif pour le Programme intégré s'établit comme suit:

- attribution du contrat d'Aérosat: second semestre 1972
- dates de lancement des satellites
(cf. également Article 9 du Mémoire d'Accord):

lancement du satellite No. 1 : au-dessus de l'Océan Atlantique
dès que possible et en tous cas
pas au-delà d'avril 1975

- launch of satellite No. 2 : over Pacific Ocean at a date to be decided by the Aerosat Council
- launch of satellite No. 3 : over Atlantic Ocean not later than end 1976
- launch of satellite No. 4 : over Pacific Ocean not later than end 1977
- completion of Joint Aerosat Programme : as described in Article 13 of the Memorandum of Understanding.

4. *Revision of Clause*

The provisions of this Annex may be revised by unanimous decision of the Programme Board.

- lancement du satellite No. 2 : au-dessus de l'Océan Pacifique à une date à fixer par le Conseil d'Aérosat
- lancement du satellite No. 3 : au-dessus de l'Océan Atlantique avant la fin de 1976
- lancement du satellite No. 4 : au-dessus de l'Océan Pacifique avant la fin de 1977
- achèvement du Programme commun d'Aérosat : comme indiqué à l'Article 13 du Mémoire d'Accord.

4. *Clause de révision*

Les dispositions de la présente Annexe peuvent être révisées par décision unanime du Conseil Directeur de Programme.

Annex B

to the Arrangement between certain Member States of the European Space Research Organisation and the European Space Research Organisation concerning the execution of an aeronautical satellite programme

1. *Cost of Integrated Programme*

The total financial envelope of 100 millions of Accounting Units laid down in Article 6.2 of the foregoing Arrangement is based on the following estimates:

- (a) the direct expenditure for the Integrated Programme during the period 1972-1979 is estimated at:

	(In millions of Accounting Units at 1971 price level)
(1) Personnel	
Organisation and Joint Programme Office	4.850
(2) Running	
Travel expenses for the Organisation and its contribution to the running of the Joint Programme Office	2.225
(3) Establishment of Facilities	
One Spacecraft Control Earth Terminal (SCET) and one Spacecraft Control Centre (SCC)	2.750
(4) Operation and maintenance of Facilities	
Operation and maintenance of one Space- craft Control Earth Terminal (SCET) and of one Spacecraft Control Centre (SCC)	3.150
(5) Development	
Satellite development and manufacturing of 6 spacecraft flight units	37.000
5 launchers at 7.5 MAU (*) ..	18.750
Studies and Experiments	1.000
	56.750
Total	69.725

*) Although the cost estimates included in the Memorandum of Understanding refer to six launchers for the four satellites, the Organisation's budgetary arrangements contain specific provision for only five launchers.

Annexe B

**à l'Arrangement entre certains Etats membres de l'Organisation
Européenne de Recherches Spatiales et l'Organisation Européenne de
Recherches Spatiales concernant l'exécution d'un programme de
satellites aéronautiques**

1. *Frais du Programme intégré*

L'enveloppe financière globale de 100 millions d'unités de compte fixée au paragraphe 2 de l'Article 6 du présent Arrangement est fondée sur les chiffres estimatifs ci-après:

- (a) les dépenses directes au titre du Programme intégré pour la période 1972-1979 sont évaluées à:

En millions d'unités de compte,
au niveau des prix de 1971

(1) Personnel		
Organisation et Bureau du Programme commun	4,850	
(2) Fonctionnement		
Frais de déplacement de l'Organisation et contributions au fonctionnement du Bureau du Programme commun	2,225	
(3) Immobilisations		
Installation d'un Terminal terrien de contrôle des satellites (TTCS) et d'un Centre de contrôle de satellites (CCS)	2,750	
(4) Exploitation et maintenance des installations:		
Exploitation et maintenance d'un Terminal terrien de contrôle des satellites (TTCS) et d'un Centre de contrôle de satellites (CCS)	3,150	
(5) Développement		
Développement de satellite et production de six unités de vol	37,000	
5 lanceurs à 7,5 MUC (*)	18,750	
Etudes et expériences	1,000	56,750
		<hr/>
	Total	69,725

*) Bien que les évaluations de coût données dans le Mémoire d'Accord s'appliquent à six lanceurs pour quatre satellites, les crédits figurant expressément dans les prévisions budgétaires de l'Organisation correspondent à cinq lanceurs seulement.

- (b) indirect expenditure, i.e. the Integrated Programme's share of the Organisation's common and support cost which will depend on the size of the overall programme of the Organisation; this share is presently estimated at 19.3 MAU.

2. *Scale of contributions*

Each Participant shall contribute to the expenditure resulting from the execution of the Integrated Programme by the Organisation under the foregoing Arrangement in accordance with the following scale:

States	Scale of contributions %
Germany	23.67
Belgium	3.75
Spain	5.24
France	21.87
Italy	13.90
Netherlands	4.71
United Kingdom	19.01
Sweden	4.64
Switzerland	3.21
Total	100.00

3. *Reports by the Organisation on financial and contracts situation*

The Director General of the Organisation shall establish the necessary instructions for the reports to be given on the progress and geographical distribution of the work, on the call-ups of contributions, the expenditure to date and the latest estimates of cost to completion of the Integrated Programme, in accordance with the relevant provisions of the Organisation's Financial Rules dealing with accounts (Chapter III, section VI of the Financial Rules) and with the provisions adopted by the Council of the Organisation concerning the periodical reports to be presented (document ESRO/C/306, add. 2, rev. 1).

4. *Financial Rules to be observed*

The direct expenditure resulting from the execution of the Integrated Programme by the Organisation under the foregoing Arrangement shall be charged to a Programme Output Account which shall be established and administered by the Organisation in ac-

- (b) les dépenses indirectes, c'est-à-dire la quote-part du Programme intégré sur les frais communs et frais de soutien de l'Organisation, qui dépendra de l'ampleur du programme global de l'Organisation; cette quote-part est actuellement évaluée à 19,3 MUC.

2. Barème des contributions

Chaque Participant contribue aux dépenses découlant de l'exécution du Programme intégré par l'Organisation, aux termes du présent Arrangement, conformément au barème ci-dessous:

États	Quote-part de contributions %
Allemagne	23,67
Belgique	3,75
Espagne	5,24
France	21,87
Italie	13,90
Pays-Bas	4,71
Royaume-Uni	19,01
Suède	4,64
Suisse	3,21
Total	100,00

3. Rapports de l'Organisation sur la situation financière et contractuelle

Le Directeur général de l'Organisation donne les instructions nécessaires pour la présentation des rapports sur l'état d'avancement, sur la répartition géographique des travaux, sur les appels de contribution, les dépenses encourues et les dernières évaluations des coûts pour l'achèvement du Programme intégré, conformément aux dispositions afférentes du Règlement financier de l'Organisation relatives aux comptes (Titre III, section VI du Règlement financier) et aux dispositions adoptées par le Conseil de l'Organisation en ce qui concerne les rapports périodiques à lui présenter (document ESRO/C/306, add. 2, rev. 1).

4. Règles financières à observer

Les dépenses directes découlant de l'exécution du Programme intégré par l'Organisation, aux termes du présent Arrangement, sont imputées à un Compte d'emplois „programme” qui est créé et géré par l'Organisation conformément aux dispositions afférentes du

cordance with the relevant provisions of its Financial Rules. The Integrated Programme's share of the Organisation's common and support cost shall be established and allocated to the Programme Output Account in accordance with the relevant principles and procedures adopted by the Organisation.

5. Revision Clause

The provisions of paragraphs 1 and 2 of this Annex may be revised by unanimous decision of the Programme Board. The provisions of paragraphs 3 and 4 of this Annex may be revised by the Programme Board by a two-thirds majority.

Règlement financier. La quote-part du Programme intégré sur les frais communs et frais de soutien de l'Organisation est fixée et attribuée au Compte d'emplois „programme” conformément aux principes et procédures adoptés en la matière par l'Organisation.

5. Clause de révision

Les dispositions des paragraphes 1 et 2 de la présente Annexe peuvent être révisées par décision unanime du Conseil Directeur de Programme. Les dispositions des paragraphes 3 et 4 de la présente Annexe peuvent être révisées par le Conseil Directeur de Programme à la majorité des deux tiers.

C. VERTALING

**Overeenkomst tussen zekere Lid-Staten van de Europese Organisatie
voor Ruimteonderzoek en de Europese Organisatie voor
Ruimteonderzoek inzake de tenuitvoerlegging van een programma
betreffende luchtverkeerssatellieten**

De Regeringen van de Bondsrepubliek Duitsland, het Koninkrijk België, Spanje, de Franse Republiek, de Italiaanse Republiek, het Koninkrijk der Nederlanden, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, het Koninkrijk Zweden en de Zwitserse Bondsstaat (hierna te noemen „de Deelnemers”),

en

De Europese Organisatie voor ruimteonderzoek (hierna te noemen „de Organisatie”),

Overwegende dat er reden is aan te nemen dat de groei van het luchtverkeer, die gepaard gaat met een behoefte aan betere diensten van het luchtverkeer, in het bijzonder op het terrein van lucht-grondverbindingen, omstreeks 1980 in het gebied van de Atlantische Oceaan en van de Stille Zuidzee een operationeel potentieel van luchtverkeerssatellieten gaat vereisen, alsmede dat ten einde aan het gewenste doel te beantwoorden op zo kort mogelijke termijn, doch in elk geval uiterlijk begin 1975, een pre-operationeel potentieel tot stand gebracht dient te zijn;

Overwogen hebbend het ontwerp van het Memorandum van Overeenstemming tussen de Organisatie, het Federale Luchtvaart Agentschap (FAA) van het Ministerie van Vervoer van de Verenigde Staten, het Gemeenbest van Australië, Canada en Japan (hierna te noemen „het Memorandum van Overeenstemming”);

Rekening houdend met de Resolutie van de Europese Ruimte Conferentie, gehouden te Brussel in juli 1970, inzake een luchtverkeersprogramma;

Gelet op de Verklaring van de vertegenwoordigers van de bovengenoemde Regeringen in de Raad van de Organisatie op 9 december 1971 ¹⁾;

Gelet op de Resolutie van de Raad van de Organisatie van 9 december 1971 ¹⁾ betreffende de aanvaarding van het verzoek om bijstand van de Organisatie erop gericht het mogelijk te maken dat het Geïntegreerde Programma binnen het kader van de Organisatie wordt uitgevoerd;

¹⁾ Zie noot op blz. 2.

Overwegende de behoefte enerzijds de rechten en plichten die tussen de Deelnemers onderling bestaan, en anderzijds de rechten en plichten die bestaan tussen de Deelnemers en de Organisatie, te omschrijven;

Zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1

1. De Deelnemers nemen, in samenwerking met Staten die geen lid van de Organisatie zijn, een programma ter hand dat het ontwerp, de ontwikkeling, de totstandbrenging en de exploitatie beoogt van een pre-operationeel stelsel van luchtverkeersleiding door middel van satellieten, ten einde een belangrijke bijdrage te leveren aan de totstandkoming van een zodanig stelsel voor de Atlantische Oceaan en de Stille Zuidzee, en de voor de totstandbrenging van een operationeel stelsel benodigde ervaring te verwerven.

2. Krachtens artikel VIII van het Verdrag verleent de Organisatie hulp en stelt zij haar installaties beschikbaar bij de uitvoering van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde programma.

Artikel 2

1. Het in het eerste lid van artikel 1 bedoelde pre-operationele programma (hierna te noemen „het Gezamenlijke Aerosat-programma”) bestaat uit een Geïntegreerd Programma en een Gecoördineerd Programma zoals gedefinieerd en beschreven in Bijlage A bij deze Overeenkomst.

2. Het hoofddoel van het Gezamenlijke Aerosat-programma is te voorzien in een pre-operationeel stelsel voor luchtverkeersleiding ten behoeve van alle betrokken gebruikers. Mits aan deze doeleinden wordt voldaan, kan het Gezamenlijke Aerosat-programma, behalve voor dit hoofddoel, worden gebruikt voor experimentele doeleinden.

Artikel 3

1. De Deelnemers stellen een Programmaraad in die zal bestaan uit hun vertegenwoordigers en die verantwoordelijk is voor alle Europese aangelegenheden van het Gezamenlijke Aerosat-programma en alle beslissingen betreffende deze aangelegenheden neemt.

2. In aangelegenheden die meerdere programma's van de Organisatie betreffen, adviseert deze Programmaraad de Raad van de Organisatie, waaraan hij alle noodzakelijke aanbevelingen doet om de Raad van de Organisatie in staat te stellen mogelijke conflicten op te lossen en met een meerderheid van twee derde van de Lid-Staten een beslissing te nemen.

3. De taken van de Programmaraad zijn met name:
- (a) gemeenschappelijke standpunten te bepalen en alle noodzakelijke instructies op te stellen voor de Europese Delegatie naar de Aerosat-Raad, ingesteld overeenkomstig het voorgestelde Memorandum van Overeenstemming;
  - (b) vast te stellen op welke wijze de Deelnemers in de Aerosat-Raad worden vertegenwoordigd;
  - (c) nauwe banden tot stand te brengen met de Europese luchtvaartautoriteiten en hun deelneming aan het Gecoördineerde Programma te helpen harmoniseren en coördineren;
  - (d) aan de Directeur-Generaal van de Organisatie de nodige richtlijnen te verstrekken betreffende de uitvoering van de Europese projecten in het Geïntegreerde Programma;
  - (e) de jaarlijkse begroting van het Programma vast te stellen;
  - (f) te waken over de toepassing van het Memorandum van Overeenstemming wat de rechten en plichten van de Europese Deelnemers betreft;
  - (g) zich uit te spreken over elk door een Deelnemer gedaan verzoek inzake het gebruik van de capaciteit van het stelsel van luchtverkeerssatellieten, zoals bedoeld in het tweede lid van artikel 2, welke uitspraak aan Aerosat-Raad wordt voorgelegd;
  - (h) overeenkomstig het reglement van de Organisatie, de Directeur-Generaal van advies te dienen inzake het vervullen van vacatures bij het Bureau voor het Gezamenlijke Programma, ten einde met name te verzekeren dat met de het luchtverkeer betreffende aspecten van het Programma voldoende rekening wordt gehouden.

Artikel 4

De besluiten van de Programmaraad worden genomen overeenkomstig het Reglement van orde van de Raad, dat *mutatis mutandis* van toepassing is, tenzij in deze Overeenkomst anders is bepaald.

Artikel 5

1. Het Geïntegreerde Programma wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Directeur-Generaal van de Organisatie, overeenkomstig de bepalingen van deze Overeenkomst.

2. Tenzij in deze Overeenkomst anders is bepaald, voert de Organisatie dit Programma uit conform de in de Organisatie van kracht zijnde regels en procedures.

3. In het bijzonder zorgt de Directeur-Generaal van de Organisatie:

- (a) voor het ter beschikking stellen van het benodigde personeel voor de vervulling van de werkzaamheden van het Bureau voor het Gezamenlijke Aerosat-programma als bedoeld in het eerste lid van artikel 6 van het Memorandum van Overeenstemming;
- (b) ten behoeve van de Deelnemers, voor het sluiten van contracten en subcontracten en het technische en administratieve beheer daarvan, een en ander conform de regels en procedures van de Organisatie; waar mogelijk dient echter de voorkeur te worden gegeven aan het uitvoeren van de werkzaamheden op de grondgebieden van de Deelnemers, waarbij de nodige aandacht wordt geschonken aan de aanbevelingen van de Raad van de Organisatie ten aanzien van industrieel beleid en werkverdeling.

Artikel 6

1. De kosten verbonden aan de uitvoering van het Geïntegreerde Programma door de Organisatie krachtens deze Overeenkomst, worden door de Deelnemers gedragen overeenkomstig de bepalingen van Bijlage B bij deze Overeenkomst.

2. De Deelnemers dragen in de financiering van het genoemde Programma bij overeenkomstig de beginselen en de schaal neergelegd in Bijlage B bij deze Overeenkomst en binnen de grenzen van de totale financiële enveloppe ten belope van 100.000.000 rekeenheden, welk bedrag de in het eerste lid, letters (a) en (b), van Bijlage B genoemde bedragen dekt.

3. De Programmaraad keurt de jaarlijkse begroting van het Geïntegreerde Programma goed met een meerderheid van twee derde van het aantal stemmen.

Artikel 7

Onder voorbehoud van het in het Memorandum van Overeenstemming bepaalde,

- (a) zijn de rechten van de intellectuele eigendom en de toegang tot technische gegevens die voortvloeien uit de uitvoering van het Geïntegreerde Programma, aan de Deelnemers voorbehouden, doch de Organisatie heeft het recht hiervan kosteloos gebruik te maken ten behoeve van al haar activiteiten;
- (b) worden de publikatie van en de toegang tot wetenschappelijke gegevens die voortvloeien uit de uitvoering van het Geïntegreerde Programma beheerst door de desbetreffende regels van de Organisatie.

Artikel 8

De Organisatie treft alle noodzakelijke contractuele regelingen ten einde namens de Deelnemers mede-eigenaresse te worden van de satellieten die binnen het kader van het Geïntegreerde Programma worden ontwikkeld, alsmede van de installaties en uitrustingen die voor de uitvoering zijn aangeschaft tot en met inbegrip van de pre-operationele fase. Over iedere overdracht van installaties of uitrustingen die aan de Organisatie behoren na afloop van het Gezamenlijke Aerosat-programma, beslissen de Deelnemers in overleg met de Raad van de Organisatie.

Artikel 9

1. De Deelnemers komen overeen ter zake van een eventuele herziening van de totale financiële enveloppe bedoeld in artikel 6 in geval van wijzigingen in het prijspeil, de op dat tijdstip in de Organisatie van kracht zijnde procedure toe te passen.

2. Indien het in het tweede lid van artikel 6 genoemde bedrag dient te worden herzien om andere redenen dan wijzigingen in het prijspeil, beslist de Programmaraad met een meerderheid van twee derde der stemmen van de Deelnemers over de extra-uitgaven van de Organisatie, mits de totale kosten niet meer bedragen dan het bedrag van US \$ 155 miljoen genoemd in het tweede lid van artikel 13 van het Memorandum van Overeenstemming.

3. Indien de totale kosten meer bedragen dan de in het tweede lid van artikel 13 van het Memorandum van Overeenstemming genoemde US\$ 155 miljoen, plegen de Deelnemers die desalniettemin de uitvoering van het Geïntegreerde Programma willen voortzetten onderling overleg en bepalen zij de wijze van voortzetting. Hiervan stellen zij de Raad van de Organisatie op de hoogte, die alle noodzakelijke besluiten zal nemen. De andere Deelnemers trekken zich, onder voorbehoud van het in artikel 15 bepaalde, terug uit het Programma.

Artikel 10

1. De Deelnemers vrijwaren de Organisatie ter zake van elke aansprakelijkheid die op haar zou kunnen komen te rusten indien haar verantwoordelijkheid in internationaal verband in het geding zou komen ten gevolge van de uitvoering van het Geïntegreerde Programma.

2. Elke vergoeding voor geleden schade die de Organisatie ontvangt vanwege dit Programma wordt in de jaarlijkse begroting van het Geïntegreerde Programma gecrediteerd.

Artikel 11

De regelingen voor de uitvoering en de bedrijfsvoering van het Gecoördineerde Programma worden door de Programmaraad bestudeerd in samenwerking met de Luchtvaartautoriteiten van de Deelnemers aan dit Programma. Indien in het kader van het Gecoördineerde Programma taken worden toevertrouwd aan de Organisatie, zijn de in deze Overeenkomst genoemde regels van toepassing onder voorbehoud van elke bijzondere bepaling die door de Programmaraad mocht zijn uitgevaardigd.

Artikel 12

De Deelnemers nemen goede nota van de bepalingen in het ontwerp van het Memorandum van Overeenstemming en de daaruit voor hen voortvloeiende rechten en plichten en zij gaan ermee akkoord dat de Raad van de Organisatie de Directeur-Generaal machtigt dit Memorandum te ondertekenen.

Artikel 13

1. Elk geschil tussen twee of meer Deelnemers of tussen een Deelnemer en de Organisatie betreffende de uitlegging of de toepassing van deze Overeenkomst dat niet in der minne kan worden geschikt, wordt op verzoek van een der partijen bij het geschil voorgelegd aan een enkele scheidsman die wordt benoemd door de President van het Internationale Gerechtshof. Deze scheidsman mag geen onderdaan zijn van een Staat die partij is bij het geschil.

2. De partijen bij deze Overeenkomst die geen partijen zijn bij het geschil hebben het recht zich te voegen in het geding en de beslissing van de scheidsman is bindend voor alle Deelnemers en de Organisatie, ongeacht of zij al dan niet aan het geding hebben deelgenomen.

Artikel 14

1. Deze Overeenkomst staat tot 31 december 1971 open voor ondertekening door de Deelnemers.

2. Staten worden partij bij deze Overeenkomst:

- door ondertekening zonder voorbehoud van bekrachtiging of goedkeuring;
- door nederlegging van een akte van bekrachtiging of goedkeuring bij de Regering van Frankrijk, indien deze Overeenkomst werd ondertekend onder voorbehoud van bekrachtiging of goedkeuring.

3. Deze Overeenkomst treedt in werking wanneer zij door de Organisatie is ondertekend en wanneer zoveel Staten overeenkomstig het in het tweede lid van dit artikel bepaalde partij bij deze Overeenkomst zijn geworden, dat hun bijdragen volgens de schaal in Bijlage B twee derde van alle te betalen bijdragen belopen.

4. Ter fine van het derde lid van dit artikel wordt de nederlegging van een verklaring van intentie de Overeenkomst voorlopig toe te passen en te streven naar een zo spoedig mogelijke bekrachtiging of goedkeuring beschouwd als de nederlegging van een akte van bekrachtiging of goedkeuring.

5. De Regering van elke Lid-Staat van de Organisatie die deze Overeenkomst niet op 31 december 1971 heeft ondertekend, kan partij worden bij deze Overeenkomst zodra zij in werking treedt, mits

- (a) de andere Regeringen die partij zijn bij deze Overeenkomst hiermede instemmen;
- (b) de betrokken Regering een akte van toetreding nederlegt bij de Regering van Frankrijk.

6. Tenzij de Programmaraad met algemene stemmen anders beslist, betaalt een Regering die na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst hierbij partij wordt, een bijdrage die even groot is als die welke zij zou hebben betaald, indien zij op het ogenblik van inwerkingtreding van deze Overeenkomst hierbij partij zou zijn geweest, en deze bijdrage wordt de andere partijen gecrediteerd in de begroting van het Programma pro rata van hun bijdragen.

7. De Regering van een Staat die geen Lid-Staat is, kan tot de Raad van de Organisatie een verzoek richten om toetreding tot het Programma; de beslissing van de Raad om aan dit verzoek te voldoen, dient te worden genomen met eenparigheid van stemmen en in overeenstemming met de Programmaraad, die met eenparigheid van stemmen de toetredingsvoorwaarden bepaalt.

Artikel 15

1. Elke Deelnemer die zich uit het Geïntegreerde Programma terugtrekt volgens het derde lid van artikel 9 van deze Overeenkomst, blijft gehouden bij te dragen in de kosten die voortvloeien uit de verbintenissen omtrent de financiering waarvan reeds een besluit is genomen.

2. Een zodanige terugtrekking wordt van kracht op de datum waarop de zich terugtrekkende Deelnemer niet langer bijdraagt in de betalingsverplichtingen betreffende het programma waarover de Programmaraad een besluit heeft genomen.

3. Een zich terugtrekkende Deelnemer geniet de rechten die de Deelnemers toekomen tot op de datum van de werkelijke terugtrekking. Vanaf die datum ontstaan voor hem geen verdere rechten of verplichtingen voortvloeiend uit het deel van het Programma waaraan hij niet meer deelneemt.

Artikel 16

De Bijlagen A en B vormen een integrerend deel van deze Overeenkomst.

Artikel 17

1. Onverminderd de desbetreffende bepalingen van het Memorandum van Overeenstemming kan deze Overeenkomst op verzoek van een of meer Deelnemers worden gewijzigd. De Organisatie geniet eveneens het recht van initiatief ter zake van wijzigingen betreffende bepalingen die voor haar rechten of plichten doen ontstaan. Wijzigingen worden van kracht wanneer alle Partijen hun goedkeuring hebben medegedeeld aan de Depositaris.

2. Onverminderd de desbetreffende bepalingen van het Memorandum van Overeenstemming kunnen de Bijlagen bij deze Overeenkomst door de Programmaraad worden herzien overeenkomstig de bijzondere bepalingen in de herzieningsclausules van deze Bijlagen.

Artikel 18

Zodra deze Overeenkomst in werking is getreden doet de Regering van Frankrijk deze registreren bij het Secretariaat van de Verenigde Naties overeenkomstig artikel 102 van het Handvest van de Verenigde Naties.

Artikel 19

De Regering van Frankrijk is Depositaris van deze Overeenkomst; zij stelt de Regeringen van de Lid-Staten van de Organisatie in kennis van elke ondertekening, bekrachtiging of toetreding, alsmede van de datum van inwerkingtreding van deze Overeenkomst en van elke wijziging daarvan.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekende vertegenwoordigers, daartoe behoorlijk gemachtigd, deze Overeenkomst hebben ondertekend.

GEDAAN te Neuilly-sur-Seine op 9 december 1971, in de Engelse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek, in een enkel exemplaar dat zal worden nedergelegd in het archief van de Regering van de Republiek Frankrijk, die daarvan voor eensluidend gewaarmerkte afschriften doet toekomen aan elk der Regeringen en aan de Organisatie.

(Voor de ondertekeningen zie blz. 16 en 17 van dit Tractatenblad)

Bijlage A

bij de Overeenkomst tussen zekere Lid-Staten van de Europese Organisatie voor Ruimteonderzoek en de Europese Organisatie voor Ruimteonderzoek inzake de tenuitvoerlegging van een programma betreffende luchtverkeerssatellieten

1. Doeleinden van het Gezamenlijke Programma inzake luchtverkeerssatellieten (Aerosat)

Het Gezamenlijke Aerosat-programma voorziet in de ontwikkeling en het gebruik van een pre-operationeel luchtvaartpotentieel boven de Atlantische Oceaan en de Stille Zuidzee; de doeleinden van dit Programma staan beschreven in het tweede lid, letters (a) tot en met (f), van artikel 1 van het Memorandum van Overeenstemming waarnaar in de Preambule van dit document is verwezen.

2. Beschrijving van het Gezamenlijke Aerosat-programma

Het Gezamenlijke Aerosat-programma bestaat uit een Geïntegreerd Programma en een Gecoördineerd Programma.

Het Geïntegreerde Programma, dat door deze Overeenkomst tussen de Deelnemers en de Organisatie wordt bestreken, bevat de fundamentele, in de letters (a) tot en met (d) van artikel 2 van het Memorandum van Overeenstemming omschreven elementen, nl.

- de ontwikkeling en de produktie van satellieten;
- de lanceringen;
- de installaties voor satellietverkeersleiding;
- het programmabeheer.

Het Gecoördineerde Programma bevat de in de letters (a) en (b) van artikel 3 van het Memorandum van Overeenstemming omschreven fundamentele elementen, nl.

- de grondinstallaties ten behoeve van de gebruikers;
- elektronische boorduitrusting.

3. Tijdschema

Ervan uitgaande dat het Memorandum van Overeenstemming door de Organisatie en de Federale Luchtvaart Administratie van de Verenigde Staten eind 1971 of begin 1972 wordt ondertekend, is voor het Geïntegreerde Programma het volgende tentatieve tijdschema opgesteld:

- toewijzing van het Aerosat-contract: tweede helft van 1972

- lanceerdata der satellieten (zie ook artikel 9 van het Memorandum van Overeenstemming):
  - lancering van satelliet Nr. 1: boven de Atlantische Oceaan zodra dat mogelijk is, doch uiterlijk in april 1975
  - lancering van satelliet Nr. 2: boven de Stille Zuidzee op een door de Aerosat-Raad vast te stellen datum
  - lancering van satelliet Nr. 3: boven de Atlantische Oceaan voor eind 1976
  - lancering van satelliet Nr. 4: boven de Stille Zuidzee voor eind 1977
- voltooiing van het Gezamenlijke Aerosat-programma:
  - als beschreven in artikel 13 van het Memorandum van Overeenstemming.

4. *Herzieningsclausule*

Het in deze Bijlage bepaalde kan worden herzien bij een met eenparigheid van stemmen genomen beslissing van de Programma-raad.

Bijlage B

bij de Overeenkomst tussen zekere Lid-Staten van de Europese Organisatie voor Ruimteonderzoek en de Europese Organisatie voor Ruimteonderzoek inzake de uitvoering van een programma betreffende luchtverkeerssatellieten

1. De kosten van het Geïntegreerde Programma

De totale financiële enveloppe ten belope van 100.000.000 rekeeneenheden zoals vastgelegd in het tweede lid van artikel 6 van de Overeenkomst is gebaseerd op de volgende ramingen:

(a) de directe kosten van het Geïntegreerde Programma worden voor de periode 1972-1979 geraamd op:

	(in miljoenen rekeeneenheden op het prijspeil van 1971)	
(1) Personeel (Organisatie en Bureau voor het Gezamenlijke Programma)		4,850
(2) Algemene kosten (Reiskosten voor de Organisatie en haar bijdrage voor de lopende zaken van het Bureau voor het Gezamenlijke Programma)		2,225
(3) Onroerende goederen (Een grondstation voor de Satellietverkeersleiding (SCET) en een Centrum voor Satellietverkeersleiding (SCC))		2,750
(4) Bedrijfsvoering en onderhoud van de installaties (Bedrijfsvoering en onderhoud van een SCET en een SCC)		3,150
(5) Ontwikkeling Satellietontwikkeling en productie van 6 vliegeenheden	37,000	
5 dragers à 7,5 miljoen rekeeneenheden (*)	18,750	
studie en experimenten	1,000	56,750
		Totaal 69,725

(*) Hoewel de kostenramingen opgenomen in het Memorandum van Overeenstemming uitgaan van zes dragers voor de vier satellieten, voorzien de begrotingsramingen van de Organisatie slechts uitdrukkelijk in kredieten voor vijf dragers.

- (b) de indirecte kosten, d.i. het aandeel van het Geïntegreerde Programma in de gezamenlijke kosten en kosten voor instandhouding van de Organisatie, die zullen afhangen van de omvang van het totale programma van de Organisatie; dit aandeel wordt momenteel geraamd op 19,3 miljoen reken-eenheden.

2. *Schaal der bijdragen*

Elke Deelnemer draagt bij in de kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het Geïntegreerde Programma door de Organisatie krachtens de Overeenkomst waarbij deze Bijlage is gevoegd, en wel volgens de onderstaande schaal:

Staten	Schaal der bijdragen %
Duitsland	23,67
België	3,75
Spanje	5,24
Frankrijk	21,87
Italië	13,90
Nederland	4,71
Verenigd Koninkrijk	19,01
Zweden	4,64
Zwitserland	3,21
Totaal	100,00

3. *Rapporten van de Organisatie ter zake van de financiën en de contracten*

De Directeur-Generaal van de Organisatie vaardigt de nodige instructies uit inzake het uitbrengen van rapporten over de voortgang en de geografische verdeling van de werkzaamheden, over het afroepen van de bijdragen, de tot de datum van rapporteren gedane uitgaven en de laatste kostenramingen betreffende de voltooiing van het Geïntegreerde Programma, een en ander overeenkomstig de desbetreffende bepalingen in het Financiële Reglement van de Organisatie inzake het bijhouden der rekeningen (Hoofdstuk III, deel VI van het Financiële Reglement) en de door de Raad van de Organisatie aangenomen regels betreffende de aan hem uit te brengen periodieke rapporten (Document ESRO/C/306, add. 2, herz. 1).

4. *De in acht te nemen financiële regels*

De directe kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het Geïntegreerde Programma door de Organisatie krachtens de Over-

eenkost, komen ten laste van een Programma-uitgavenrekening die wordt opgezet en beheerd door de Organisatie overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van haar Financiële Reglement. Het aandeel van het Geïntegreerde Programma in de gezamenlijke kosten en de kosten voor instandhouding van de Organisatie wordt vastgesteld en opgenomen in de Programma-uitgavenrekening overeenkomstig de ter zake dienende beginselen en procedures die door de Organisatie zijn aangenomen.

5. *Herzieningsclausule*

Het in de eerste en tweede paragraaf van deze Bijlage bepaalde kan bij een met eenparigheid van stemmen genomen beslissing van de Programmaraad worden herzien. Het in de derde en vierde paragraaf van deze Bijlage bepaalde kan door de Programmaraad worden herzien met een meerderheid van twee derde van het aantal uitgebrachte stemmen.

D. PARLEMENT

De Overeenkomst behoeft ingevolge artikel 60, tweede lid, der Grondwet de goedkeuring der Staten-Generaal, alvorens in werking te kunnen treden voor het Koninkrijk der Nederlanden.

E. BEKRACHTIGING

In overeenstemming met artikel 14, tweede lid, heeft de volgende Staat een akte van bekrachtiging nedergelegd bij de Franse Regering:

Zweden ..... 11 januari 1973

Een verklaring als bedoeld in artikel 14, vierde lid, van de Overeenkomst is afgelegd door:

het *Koninkrijk der Nederlanden* ..... 30 december 1971

F. TOETREDING

In overeenstemming met artikel 14, vijfde lid, heeft Denemarken op 13 oktober 1972 een akte van toetreding tot de Overeenkomst bij de Franse Regering nedergelegd.

G. INWERKINGTREDING

De bepalingen van de Overeenkomst, met bijlagen, zijn ingevolge artikel 14, derde lid, op 20 december 1971 in werking getreden. Zij zijn voor Denemarken ingevolge artikel 14, vijfde lid, op 13 oktober

1972 in werking getreden en voor Zweden ingevolge artikel 14, tweede lid, op 11 januari 1973.

De Overeenkomst wordt door het Koninkrijk der Nederlanden ingevolge de in rubriek E genoemde verklaring voorlopig toegepast.

J. GEGEVENS

Van het op 14 juni 1962 te Parijs tot stand gekomen Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor ruimteonderzoek is de tekst geplaatst in *Trb.* 1963, 2; zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1969, 53.

De in de preambule tot de onderhavige Overeenkomst genoemde Europese Ruimte Conferentie is ingesteld bij een resolutie van 13 juli 1967. De tekst van die resolutie is geplaatst in *Trb.* 1969, 51; zie ook *Trb.* 1974, 103.

Het in de preambule tot de onderhavige Overeenkomst genoemde Memorandum van Overeenstemming is nog niet tot stand gekomen.

De Engelse tekst ¹⁾ van het gedeelte van Resolutie no. 1 van de Europese Ruimte Conferentie, welke op 24 juli 1970 te Brussel werd aangenomen, betreffende een luchtverkeerssatellietprogramma luidt als volgt:

„Decides to execute an aeronautical satellite programme and to make an immediate start on the project definition phase in cooperation with NASA, taking into account the views expressed by competent aeronautical authorities and the current experimental work.”

De Engelse tekst ¹⁾ van de Verklaring van 20 december 1971, naar welke Verklaring in de preambule tot de onderhavige Overeenkomst wordt verwezen, luidt als volgt:

**Declaration concerning the
Aeronautical Satellite Programme**
(made at the 44th Session of the Council)

The representatives on the Council of ESRO of the Governments of Belgium, France, Germany, Italy, the Netherlands, Spain, Sweden and the United Kingdom,

Noting the Resolution adopted by the Council of the Organisation at its 40th meeting (ESRO/C/XL, Res. 3) concerning the joint aeronautical satellite programme,

Noting the proposed Memorandum of Understanding between the

---

¹⁾ De Franse tekst is niet afgedrukt.

European Space Research Organisation (ESRO), the Federal Aviation Administration (FAA) of the United States Department of Transportation, the Commonwealth of Australia, Canada and Japan, which defines the terms for the joint execution of a preoperational aeronautical satellite programme,

Declare that their Governments are considering whether to take part, under the appropriate terms within the framework of the Organisation and in cooperation with the above-mentioned bodies, in the carrying out of a preoperational aeronautical satellite programme,

Noting the proposed Arrangement between certain Member States of ESRO and the Organisation concerning the execution of an aeronautical satellite programme, open for signature in Paris on 9 December 1971, which would, as appropriate, be submitted to their respective Governments with a view to its signature,

Request the Organisation to make available, under Article VIII of its Convention, its assistance and the use of its facilities,

Agree that the Director General of ESRO should now:

- Enter upon the execution of the aeronautical satellite programme in cooperation with the FAA, in particular by participating in the establishment of a Joint Programme Office, in agreement with the representatives of the Participants, and the finalisation of the specifications relating to the contractual arrangements to be concluded;
- Make provision in the 1972 budget for appropriations of 4.276 MAU for the execution of the programme.

De Engelse tekst ¹⁾ van de door de Raad van de Organisatie voor ruimteonderzoek aangenomen Resolutie dd. 20 december 1971 inzake de aanvaarding van het verzoek om medewerking van de Organisatie teneinde het programma binnen het kader van de organisatie te doen uitvoeren, naar welke Resolutie in de preambule tot de onderhavige Overeenkomst wordt verwezen, luidt als volgt:

**Resolution by the ESRO Council concerning acceptance of an
Aeronautical Satellite Programme**

(adopted by the Council at its 44th Session)

The Council,

Having noted the Declaration made on 20 December 1971 by the representatives on the Council of the Organisation of Belgium,

---

¹⁾ De Franse tekst is niet afgedrukt.

France, Germany, Italy, the Netherlands, Spain, Sweden and the United Kingdom,

Having considered the proposed Arrangement between certain Member States of the Organisation and the Organisation, concerning an aeronautical satellite programme and the proposed Memorandum of Understanding to be concluded between the Organisation, the Federal Aviation Administration (FAA) of the United States Department of Transportation, the Commonwealth of Australia, Canada and Japan,

1. Authorises the Director General, in conformity with Articles VIII and XIII of the Convention of ESRO, to sign the proposed Arrangement and the proposed Memorandum of Understanding mentioned above, subject to the provisions of 2 and 3 below,

2. Authorises the Director General, pending the coming into force of the provisions of the above-mentioned documents, and in conformity with the above-mentioned Declaration:

- a. to make available, as required, the assistance of the Organisation and the use of its facilities for the programme;
- b. to continue with the FAA the preparation of specifications for contracts to be concluded;
- c. to cooperate in the organisation of the European participation in the Joint Programme Office;

3. Authorises the Director General, upon entry into force of the provisions of the above-mentioned documents, and in conformity with them:

- a. to conclude the contracts necessary for the execution of the integrated programme;
- b. to make any other provisions necessary for the execution of the integrated programme.

Van het op 26 juni 1945 te San Francisco tot stand gekomen Statuut van het Internationale Gerechtshof, naar welk Hof in artikel 13, eerste lid, wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Trb.* 1971, 55.

Uitgegeven de vierde maart 1975.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
M. VAN DER STOEL.